

Turizmin Çeşitliliğinde “Rekreasyon Turizmi”: İzmir - Çeşme Örneği***Recreational Tourism in The Frame Of Tourism Differentiation: İzmir - Çeşme Case**ORJİNAL ARAŞTIRMA/
ORIGINAL RESEARCH

Öz

Selhan ÇALIKUŞU[†],
Pınar GÜZEL GÜRBÜZ¹,¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi,
Manisa
<https://orcid.org/0000-0003-3152-7342>
¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi,
Manisa
<https://orcid.org/0000-0001-5982-2816>

Bu çalışmanın amacı İzmir-Çeşme yöresi özelinde turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında rekreasyon turizmini inceleyerek, sektörde ürün çeşitlendirmesi adına turizm işletmelerinde sayısı artan rekreasyon faaliyetlerine yönelik arz ve talep potansiyellerinin araştırılması ve elde edilen bulgular ışığında eksik ve olumlu yönlerin tespit edilmesidir. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak nitel veri analizi tekniklerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu Çeşme sınırları içinde yer alan ve bünyesinde turizm amaçlı rekreasyon etkinliklerinin bulunduğu 7 işletmenin sahipleri, pazarlama ve satış müdürleri ile çalışanlarının yer aldığı topluluk içinden seçilmiştir. Veriler iki farklı kişi tarafından “Nvivo 10” nitel analiz bilgisayar programı aracılığı ile tema ve alt temaları dikkate alınarak kodlanmış, verilerin birbiriyle örtüşen temaları gruplandırılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyumu gösteren Cohen kappa istatistiği ($r= 0.87$) hesaplanmıştır. Katılımcıların araştırma sorularına verdiği cevaplardan yola çıkarak veriler dört ana tema altında analiz edilmiştir. Bu ana temalar, “rekreasyonel turizm algısı”, “dünyada ve Türkiye’de rekreasyonel turizm eğilimleri”, “Türkiye’nin rekreasyonel turizm potansiyeli” ve “geliştirilebilir rekreasyonel turizm çeşitliliği” şeklinde sıralanmıştır. Sonuç olarak, çalışmada elde edilen çıktılar kapsamında, Çeşme yöresi özelinde ülkemizde turizmin çeşitlendirilmesi adına rekreasyon faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik araştırmacılar, işletmeciler, kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları için öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Turizm, Çeşitlendirme, Rekreasyon Turizmi, Çeşme

Yayın BilgisiGönderi Tarihi: 17.11.2020
Kabul Tarihi: 19.12.2020
Online Yayın Tarihi: 31.12.2020
DOI:10.33459cbubesbd.827189**Abstract**

This study endeavors to examine recreational tourism in the frame of tourism differentiation, to analyse demand and supply potentials for recreational activities that have gained growing interest of tourism establishments, and with the help of study results to present strengths and weaknesses of the sector by specifically focusing on Izmir-Cesme region. Interviews, one of the tools of qualitative data analysis, were used as data collection method in the study. The sample was selected among the owners, sales and marketing managers and employees of seven establishments offering recreational facilities to customers in Cesme district. Datas were coded by considering main themes and sub-themes with the help of “Nvivo 10” qualitative analysis software by two professionals. Cohen kappa statistics that shows coherence between encoders were calculated as $r= 0.87$. Based upon the responses of participants the data were analysed under four main themes. These themes are identified as “recreational tourism perception”, “recreational tourism trend in the world and in Turkey”, “Turkey’s recreational tourism potential” and “improvable differentiation of recreational tourism”. Finally, in the scope of the outcomes derived from Cesme region, this study brings suggestions for researchers, tourism establishments, government authorities, local administrations and non-governmental organizations to enhance the role of recreational activities for tourism differentiation in Turkey.

Keywords: Recreation, Tourism, Differentiation, Recreational Tourism, Cesme

* Bu çalışma sorumlu yazarın Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Ana Bilim Dalında yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

[†] Sorumlu yazar: Selhan Çalikuşu, selhan@istiklalguvenlik.com

GİRİŞ

Ülkemizde turizm sektörü milli gelirin artırılması ve döviz kazanımı açısından en önemli gelir kalemlerinden birini oluşturmaktadır. Ülkemizin doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel mirası yurtiçi ve yurtdışından kaynaklı turist hareketlerinin yıldan yıla katlanarak artışını sağlamaktadır. Dinamik bir kavram olarak nitelendirebileceğimiz turizm, insanların beklenti, ihtiyaç ve yaşam kültürlerindeki değişimlerle orantılı ve eşzamanlı olarak farklılaşmaktadır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü-UNWTO (2020), turizmi ziyaretçilerin tüm faaliyetleri olarak tanımlarken, Türk Dil Kurumu (TDK, 2020) ise turizmi “dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi” veya “bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” şeklinde açıklamaktadır. Bu bağlamda, özellikle son yıllarda yeni bir kavram olarak ortaya çıkan rekreasyon turizmi ülkemizdeki turizm potansiyelinin geliştirilmesi açısından bakir bir alan olarak görülmektedir.

Teknolojinin hızla geliştiği günümüz dünyasında çevre kirliliği, hızlı kentleşme, tekdüze ve sıkıcı bireysel yaşantı gibi bu döneme özgü gelişmelerin beraberinde getirdiği çeşitli olumsuzluklar toplumlarda bireyleri yıpratmaktadır. Bu negatif davranışların indirgenmesinde beden ve ruhen yenilenmek anlamına gelen rekreasyon ile mümkün kılınmaktadır. Karaküçük (2008) rekreasyonu; insanın yoğun iş yükü, sıradan ve rutinleşmiş hayat tarzı veya çevresel etkilerden olumsuz etkilenen bedeni ve manevi sağlığını tekrar elde ederek korumak zevk ve haz amacıyla kişisel doyum sağlayacak, çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız serbest zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak kişisel veya grup içinde gerçekleştirdiği etkinlikler şeklinde tanımlamıştır.

Rekreasyonel etkinliklere katılarak serbest zamanlarını aktif geçiren bireylerin özellikle fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimi destekleyici etkinlikler ile uğraşması sonucunda, bireylerde sağlıklı bir yaşam, fiziksel ve zihinsel sağlığın korunması, geliştirilmesi ve sosyalleşme gibi sonuçları beraberinde getirerek yaşam kalitesinde de artış sağlanmaktadır. Bu nedenle “aktif serbest zaman” bilincinin önemi vurgulanmalı ve rekreatif etkinliklerin gerçekleştirilebileceği aktivite alanları, dinlenme ve eğlenme ortamları ile ilgili plan ve toplum tabanlı proje sayılarının ve uygulanabilirliklerin artırılması gerekmektedir. Rekreasyon alanında hizmet veren kuruluşların bireyleri rekreatif etkinliklere katılımını teşvik etmekte önem arz etmektedir. Bu katılımın teşviki turizm rekreasyonu sayesinde sağlanabilmektedir. Rekreasyon turizm ile yakından ilişkili bir

kavramdır. Sezgin (1995)’in yaptığı tanımlamada turizm: “Devamlı olarak yaşanan yer dışına, tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlence, kültür ve benzeri ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketine turizm denir” şeklinde açıklanmıştır. Bu etkinliklere belirli bir sınırlama getirmemekle birlikte en belirginleri aile ziyareti, dinlenme ve eğlenme, gezip görme merak macera arayışı, güzeli yakalama, kültür, din, sağlık, spor, doğayla bütünleşme, kongre ve toplantılara katılma şeklinde sıralanabilir (Aktaş, 2002).

Ekonomik ve sosyal gelişme ile doğru orantılı olarak bireylerin daha çok seyahat etmeye başlaması turizmin bir sektör olarak gelişmesini sağlamıştır. Zaman içerisinde bir kitle hareketine dönüşen turizm kendine özgü üretim ve tüketimi ile bir sektör halini almıştır. Bu sektör ile birlikte turizmin çeşitlendirilmesi kavramı da turizm terminolojisi içinde en sık kullanılan terimler arasında yer almaya başlamıştır (Altınöz, 2010). Leberman ve Mason (2002) rekreasyon turizmini artan insan nüfusuna bağlı olarak ortaya çıkan talep, talebi ortaya çıkaran ihtiyaçlar ve bu talebi karşılayabilecek arzın rekreasyon işletmeleri ile karşılanması şeklinde aşamalandırmışlardır. Rekreasyon turizminde doğal ve beşeri değerler kaynak olarak kullanılmaktadır. Rekreasyon işletmeleri turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında sektörel bazda hizmet vermektedirler.

Türkiye coğrafi konumu, zengin tarihi ve kültürel mirası, genç, eğitimli ve yoğun nüfusu ve gelişmekte olan ekonomisiyle dünyanın dinamik turizm potansiyeline sahip ülkelerinden biridir. Türkiye’de turizm potansiyeli geliştirilebilecek alanlara sahip ilçelerin başında kuşkusuz Çeşme gelmektedir. Çeşme’nin mevcut turizm potansiyeline katkı sağlayacak önemli turizm çeşitlerinden biri de rekreasyon turizmidir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında “rekreasyon turizmi”ni inceleyerek, son yıllarda hızlı bir gelişim gösteren turizm alanında, ürün çeşitlendirmesi kapsamında yapılan rekreasyon turizmi alanındaki arz ve talep potansiyellerinin araştırılması ve elde edilen bulgular ışığında, bu alanda yeterli ve eksik yönlerin tespit edilmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında “rekreasyon turizmi” incelenerek, son yıllarda hızlı bir gelişim gösteren turizm alanında ürün çeşitlendirmesi kapsamında rekreasyon turizmüne yönelik arz ve talep potansiyellerinin araştırılması ve elde edilen bulgular ışığında, bu alandaki mevcut durumun değerlendirilmesi ve atılabilecek adımlar konusunda önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmalarda veri toplama nitel veya nicel yaklaşımlarla gerçekleştirilmektedir. Yöntemler arasındaki temel farklılık, ağırlıklı olarak araştırmacının araştırma sürecindeki esnekliği, kullandığı yapı, sıralı düzen, derinlik ve özgürlük noktalarına getirilen kısıtlamalardan kaynaklanmaktadır. Nicel yöntemler bu kısıtlamaları desteklerken, nitel yöntemler bu kısıtlamalara karşı olmayı savunur (Kumar, 2011). Glaser; nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve içerik analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullandığı, algıların ve olayların doğal ortamda bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak nitel veri analizi tekniklerinden görüşme yöntemi kullanılmış ve bu yaklaşımda araştırmacıya veri toplama sürecinde çeşitli esneklikler tanıyan “yarı yapılandırılmış görüşme” türüne uygun şekilde hazırlanmış soruları içeren bilgi edinme formları düzenlenmiştir. Görüşme yapmak bilgi toplamanın yaygın kullanılan bir yöntemidir. Araştırmada, rekreasyon turizmi kapsamında Çeşme turizm yöresinde bulunan rekreasyon işletmeleri araştırma kapsamında incelenerek, bu işletmelerin karar-verici pozisyonunda bulunan yöneticilerinin alana ilişkin deneyimleri ve algıları nitel araştırma yöntemi ile ele alınmış olup bir durum (örnek olay) çalışması yapılmıştır.

Çalışma Grubu (Katılımcılar)

Çalışma, Türkiye’de turizmin çeşitlendirilmesinde rekreasyon turizminin rolünü irdelemeyi hedeflemektedir. Bu amaca ulaşmak için odak yöre olarak Çeşme ve civarı tercih edilmiştir. Bu itibarla, çalışmanın ulaşmak istediği sonuçlar ve hedef kitle açısından araştırmada örneklem seçim tekniği olarak güdümlü örneklem seçiminin kullanılmasının isabetli olacağı

değerlendirilmiştir. Çalışmada rekreasyon turizminin turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesine etkisi İzmir ili Çeşme yöresi özelinde ele alınmasından dolayı Çeşme sınırları içinde yer alan ve bünyesinde turizm amaçlı rekreasyon etkinliklerinin bulunduğu işletmelerin sahipleri, pazarlama ve satış müdürleri ile çalışanlarının da yer aldığı bireyler topluluğu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Katılımcı Profilleri

Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar, Çeşme yöresinde faaliyet gösteren ve bünyesinde rekreasyon etkinlikleri gerçekleştiren, belirli bir müşteri potansiyelinin üzerine hizmet veren seçkin işletmelerin yatırım kararlarının alınmasına doğrudan etki eden yöneticileri ve/veya işletme sahipleriyle sınırlandırılmıştır. Bu kişiler konuyla yakından ilgilenen ve karar-verici pozisyonunda bulunan şahıslar olmaları nedeniyle örnekleme dâhil edilmişlerdir.

Bu araştırmada, katılımcılara ait veriler kişisel bilgi formunun doldurulmasıyla, araştırma konusuna ilişkin veriler ise katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde yöneltilen soruların irdelenmesiyle elde edilmiştir. Katılımcılar Çeşme yöresinde rekreasyon etkinliklerine yer veren sınırlı sayıdaki işletmelerden ve bu çalışmada araştırma etiği kapsamında “A”, “B”, “C”, “D”, “E” ve “F” şeklinde kodlanan işletmelerin yetkililerinden oluşmaktadır. Katılımcıların genel profiline ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 11: Katılımcıların kişisel bilgileri

Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Medeni Durum	Pozisyon	Tecrübe (Yıl)	Rekreasyon Eğitimi
A1 (K1)	35	Erkek	Lise	Bekâr	İşletme Sahibi	18	Yok
B1 (K2)	44	Erkek	Üniversite	Evli	İşletme Sahibi	22	Yok
C1 (K3)	37	Erkek	Lise	Evli	Müdür	20	Yok
D1 (K4)	45	Erkek	Lise	Evli	İşletme Sahibi	29	Yok
D2 (K5)	42	Erkek	Lise	Evli	Müdür	16	Yok
E1 (K6)	29	Kadın	Üniversite	Evli	İşletme Sahibi	10	Yok
F1 (K7)	29	Erkek	Lise	Bekâr	İşletme Sahibi	11	Yok

Verilerin Analizi

Görüşme esnasında ses kayıt yoluyla katılımcılardan elde edilen verilerin analizi için nitel araştırma analiz tekniklerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bunun yanında, içerik analizi tekniğiyle de veri analiz süreci desteklenmiştir. Bu bağlamda, çalışmada araştırmacı tarafından ses kaydına alınan katılımcı değerlendirmeleri yazıya dökülerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler iki farklı kişi tarafından “Nvivo 10” nitel analiz bilgisayar programı aracılığı ile tema ve alt temaları dikkate alınarak kodlanmış, verilerin birbiriyle örtüşen temaları gruplandırılmıştır. Elde edilen veriler daha önce belirlenen temalara göre özetlenmiş ve içerik analizi ile kodlar ve temalar düzenlenmiştir. Verilerin tanımlanması, özetlenen ve yorumlanan verilerin derinlemesine incelemeler sonucu tüm gerçekliğiyle ortaya konması, benzer verilerin temalar ve kavramlarla bir araya getirilmesi için içerik analiz tekniği kullanılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmadaki geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları nitel araştırmalar için geçerli olan hususlar dikkate alınarak yapılmıştır. Bu bağlamda; geçerlik çalışmaları için; bulguların kendi içerisinde tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiş; elde edilen bulguların anlamlı bir bütün olması sağlanmış; elde edilen veriler daha önce oluşturulan kavramsal çerçeve ile uyumu kontrol edilmiştir. Araştırmada güvenilirlik çalışması için ise; araştırmacı, araştırmanın yöntemlerini ve aşamalarını açık ve ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış; sonuçlar, ortaya konan verilerle açık bir biçimde ilişkilendirilmiş; araştırmacının izlediği yöntemler ve süreçler ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış; araştırmanın ham verileri başkaları tarafından incelenebilecek biçimde saklanmış; araştırma soruları açık bir biçimde ifade edilmiş ve veriler araştırma sorularının gerektirdiği biçimde ayrıntılı ve amaca uygun bir biçimde toplanmıştır.

Araştırmaların güvenilirliğini ölçen istatistik yöntemleri geliştirilmiştir. Bunlardan Cohen Kappa testi nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Kappa testi iki veya daha fazla gözlemci arasındaki uyumun güvenilirliğini ölçen bir istatistik yöntemidir. Kappa katsayısı kategorik maddelerin değerlendirilmesinde iki gözlemci arasındaki uyumu ölçen istatistiktir. Kappa testi gözlemciler arasındaki uyumun şans eseri olabileceğini de dikkate aldığı için, iki gözlemci arasındaki yüzde orantı olarak bulunan uyumdan daha güçlü bir sonuç olarak değerlendirilir (Kılıç, 2015). Kappa değeri +1 olduğunda iki gözlemci arasında mükemmel uyum olduğunu gösterirken, -1 değeri iki gözlemci arasındaki uyumsuzluğun mükemmel olduğunu

belirtir. Eğer kappı değeri 0 bulunursa, bu iki gözlemci arasındaki uyumun şansa bağlı olabilecek uyumdan farklı olmadığını belirtir. Bu çalışmada güvenilirliği artırma sürecinde araştırmada iki veya daha fazla kollayıcının yaptığı değerlendirmeler arasındaki tutarlılığı belirlemek için Cohen Kappa testi kullanılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum olarak güvenilirlik hesaplaması sonucunda kappı değeri $r = 0.87$ bulunmuştur. Bu nedenle hesaplanan değer, kodlayıcılar arasında çok iyi düzeyde uyum olduğunu göstermektedir.

Araştırma Etiği

Araştırmanın yapılabilmesi için Üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Etik Kurulundan “Etik Kurul Onayı” alınmıştır. Ayrıca ana etik ilkelerin gerçekleştirilmesine özen ve önem gösterilmiştir. *Bilinçli onay*: Araştırmacılara çalışma başlangıcında çalışmaya gönüllü olarak katılmalarına ilişkin bilgilendirilmiştir. *Gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermeme*: Katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmuş ve deşifre edilmemiştir. Görüşmelerin kayıt altına alınabilmesi için katılımcılardan “ses kayıt cihazı kullanma izin belgesi” alınmıştır. *Aldatmama, yanılmama ve verilere sadık kalma*: Katılımcılardan elde edilen veriler araştırmada açık-seçik ifade edilmiş ve verilerin ham şekillerine ulaşım imkânı sunulmuştur.

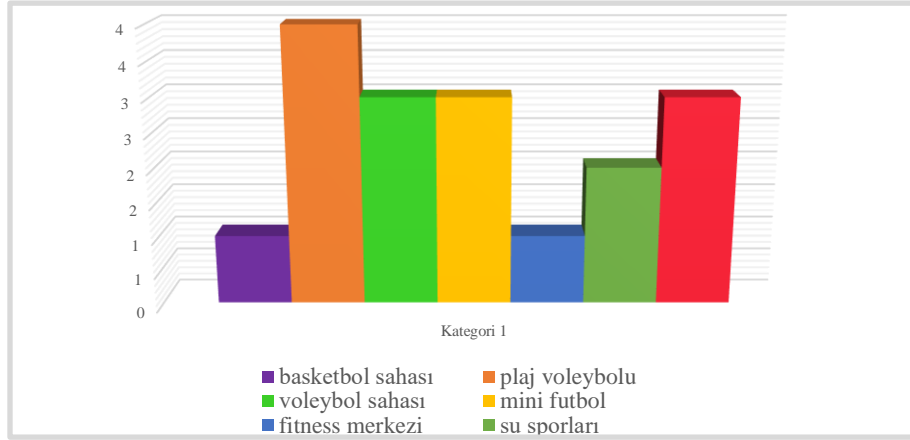
BULGULAR

Katılımcıların vermiş olduğu bilgiler doğrultusunda buldukları işletmelerde yönetim kademesinde bulunan çalışma grubu bir kadın, altı erkekten oluşmaktadır. Rekreasyon alanında eğitim almadığı görülen katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında iki kişinin lisans, beş kişinin lise mezunu olduğu görülmektedir. Yaşlarının 29 ile 45 arasında değişen katılımcıların meslek yılları ise 9 ile 29 yıl arasında değişmektedir (Tablo 1).

Katılımcılar işlettikleri tesislerde bünyelerinde bulunan sportif rekreasyon tesisleri; basketbol sahası, plaj voleybolu, voleybol sahası, mini futbol sahası, fitness merkezi, su sporları alanı ve yüzme havuzu olarak belirtmişlerdir (Grafik 1).

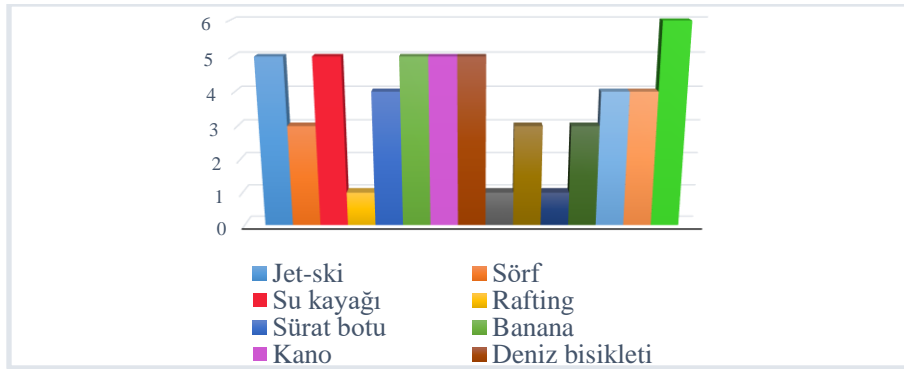

Grafik 1: İşletmelerin sahip olduğu sportif rekreasyon tesisleri

Katılımcılar sportif rekreasyon anlamında tesislerinde bulunan veya çeşitli işletmelerden hizmet alım yöntemi ile yerli ve yabancı turistlere sundukları su sporları aktiviteleri; jet-ski, sörf, su kayağı, rafting, sürat botu, banana, kano, deniz bisikleti, sualtı dalış, katamaran, yat turları, rüzgar sörfü, yelken, deniz paraşütü ve yüzme olarak belirtmişlerdir (Grafik 2).

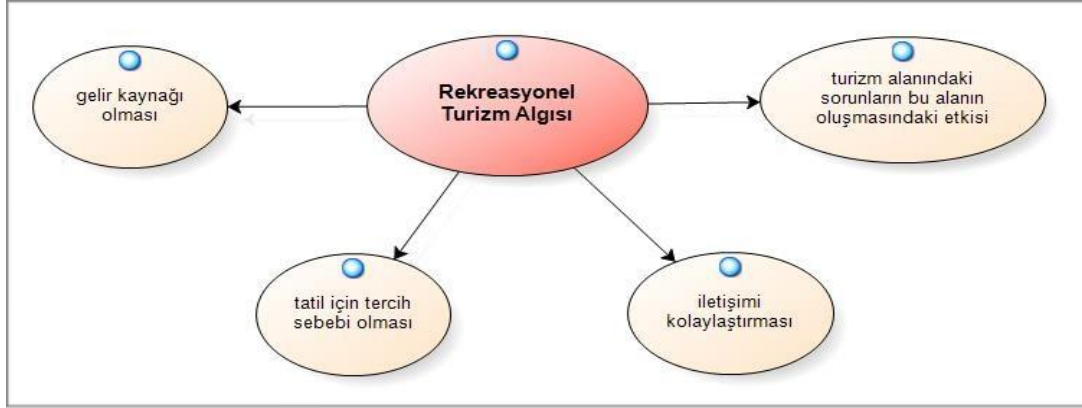
Grafik 2: İşletmelerin sunduğu su sporları aktiviteleri

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde “Genel anlamda turizm çeşitleri içerisinde rekreasyon turizmine bakış açınız nedir?” sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda dört tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; Gelir kaynağı olması, turizm alanındaki sorunların bu alanın oluşmasını sağlaması, tatil için tercih sebebi olması ve iletişim kurmayı kolaylaştırmasıdır (Model 1).

Model 1: Rekreatyyonel turizm algısı

Katılımcı görüşleri, tatil amaçlı gelen yerli ve yabancı turistlerin buldukları süre boyunca dinlenmenin yanında çeşitli aktivitelere de katılmaktan keyif aldıklarını, bu etkinliklerin buldukları yerlerde daha mutlu olduklarını ve tatillerini planlarken tesislerin sunduğu aktivitelere de baktıklarını bu tip hizmetlerin olmasının tesisler açısından “gelir kaynağı olduğu” yönündedir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Çeşme'nin gelirinin %90'ı turizmden sağlanmaktadır. Toplam turizm gelirleri içinde rekreasyon aktivitelerinden sağlanan gelirin önemli bir payı bulunmaktadır.” (K5). “Çeşme için rekreasyon turizmi çok önemli bir yer tutmaktadır. Kendi işletmemiz üzerinden değerlendirecek olursak, konaklamalarımızın %85'i rekreasyon turizmi amaçlı gelen müşterilerimizden oluşmaktadır.” (K3). “Turizm hizmetinde önemli olan insanları mutlu etmektir. Bu bağlamda, rekreasyon bir tesisin olmazsa olmazlarından. Rekreasyon aktiviteleri müşterileri mutlu etmeye katkı sağlar, bu da işletmenin gelirlerinin artmasını sağlar” (K1).

Katılımcılarla yapılan görüşme analizlerinin sonucunda rekreasyon turizminin ülkemizde turizm alanında yaşanan kriz ve sıkıntılar sonucunda ortaya çıkan bir alan olduğu belirtilmiştir. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Günümüzde ülkemizin turizm sektöründe yaşanan sorunları dikkate aldığımızda rekreasyon turizmine yönelmemiz kaçınılmazdır” (K6).

Katılımcı görüşlerinin analizi sonucunda “tatil için tercih sebebi” kodu ile yerli ve yabancı turistlerin tatillerinin planlarken sürekli yatıp denize girip tüm tatil sürelerini dinlenerek geçirmek

yerine çeşitli aktivitelere de girmeyi istediklerini artık tatil planlarını bu tip aktiviteleri sunan işletmeleri tercih ettiklerini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

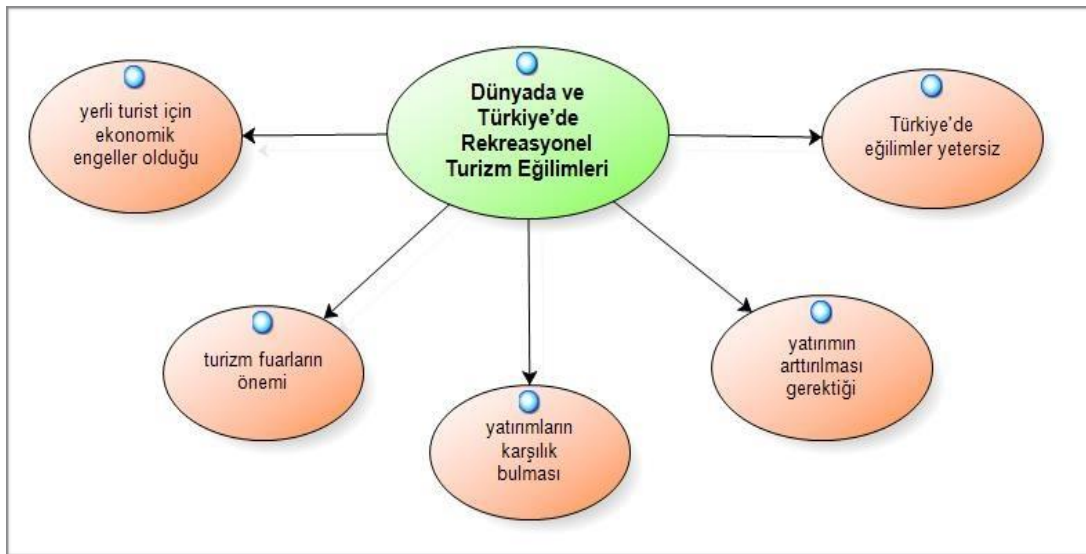
“İnsanlar deniz kıyısındaki otelleri deniz, kum ve güneşin yanı sıra son yıllarda özellikle bölgemizde sörf, kite sörf, yat yarışları ve bisiklet yarışları için tercih ediyorlar. Doluluk oranları da çok önemli miktarda artış görülmesine rağmen Kaş bölgesi kadar tercih edilmiyoruz” (K4).

Katılımcılar, rekreatif spor aktivitelerine katılan bireylerin etkinlik esnasında rahat iletişim kurduklarını etkinlik sayesinde yerli yabancı tüm etkinlik katılımcılarının sıcak, samimi ve devamlılığı olan iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Dünyanın her yerinden gelen insanlarla iletişim sağlanması rekreasyon sayesinde daha kolaylaşmaktadır.” (K7). “Rekreasyon aktivitelerine katılan bireyler diyaloga daha açık ve sıcak tavır içerisindedir” (K7).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde “Dünyada ve Türkiye’de rekreasyon turizmine yönelik eğilimler hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda beş kod ortaya çıkmıştır. Bunlar; yerli turist için ekonomik engeller olduğu, turizm fuarlarının önemi, yatırımların karşılık bulması, yatırımın artırılması gerektiği ve Türkiye’de eğilimlerin yetersizliğidir (Model 2).

Model 2: Dünyada ve Türkiye’de rekreasyonel turizm eğilimleri

Katılımcılar ülkemizde ekonomik seviyenin yeterli düzeyde olmamasından dolayı yerli turistlerin yabancı turistlere oranla rekreatif etkinliklere katılımların daha az olduğunu ve katılım sağlayanların da tatil sürelerini kısaltarak bu tip etkinliklere katılım sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Ekonomik alım gücü yüksek olan ülke vatandaşlarının rekreasyon aktivitelerine yönelimlerinin ve katılımlarının yüksek olduğu görülmektedir. Maalesef ülkemizdeki ekonomik seviyenin yeterli düzeyde olmamasından dolayı yerli turistlerimiz rekreasyon turizmi için tercih ettikleri aktiviteleri ekonomik gerekçelerle 2-3 gün içine sığdırmaya çalışmaktadır”(K5).

Katılımcılar sportif rekreatif etkinliklerin tüm tatil yörelerine yayılması ve hâlihazırda bu hizmetleri veren işletmelerin sundukları aktivitelerin sayısının ve kalitesinin artırılması amacıyla turizm fuarlarının yapılmasının, rekreatif etkinlikler ve rekreasyon turizminin geliştirilmesine katkı sağlayacağını fuarlarda yapılacak fikir alışverişleriyle bu alanın zenginleşebileceğini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Turizm fuarları rekreasyon turizminin desteklenmesi ve tanıtılması adına önemli bir işlev görmektedir”(K5).

Katılımcılar, işletmelerin sportif rekreasyon sektörüne yapılan yatırımların karşılık bulduğunu beldelerin sunulan bu aktivitelerle anıldığını ve her geçen gün daha fazla talep edildiğini belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Genel anlamda olumlu gelişmelerin yaşandığını düşünüyorum. Kendine zaman ayıran insan kıymetli insandır. Yurtdışından gelen insanların Mevlana'yı tanınması hoşuma gidiyor.”(K5).
“Rekreasyon turizmi son 5 yıl içinde ülkemizde yükseliş yönünde bir ivme kazanmıştır.” (K5).
“Bir turizm ülkesi olarak ülkemizde de dünyadaki pozitif eğilime paralel bir şekilde rekreasyon turizmine olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır” (K2).

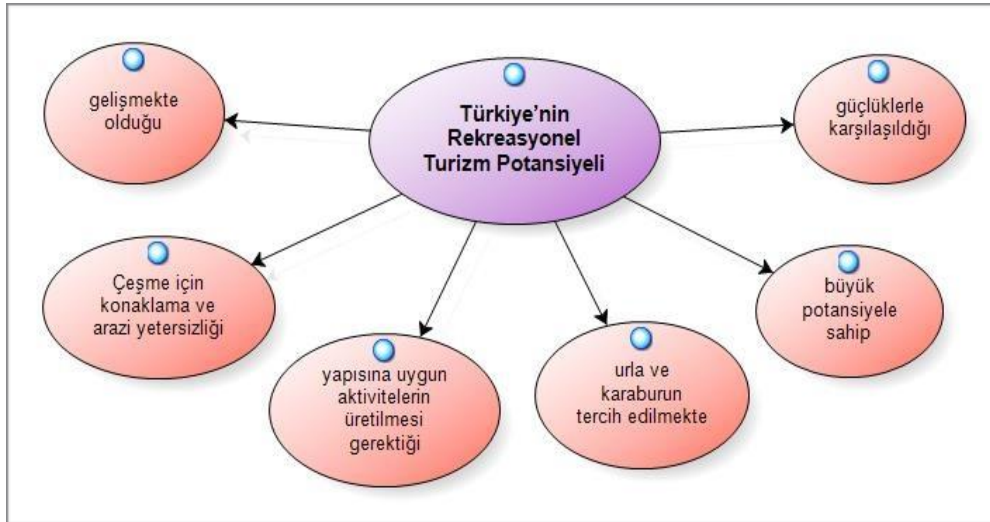
Katılımcılar, rekreasyon turizmine bazı yatırımların yapıldığını fakat bu yapılan yatırımların yetersiz olduğunu, etkinliklerin sayısının ve kalitesinin gelen turist memnuniyeti açısından artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşü,

“Kesinlikle karşılık buluyor. Yeterli yatırım ve özen gösterildiği takdirde, yerli ve yabancı turist ilgisinin artacağını düşünüyorum” (K1).

Katılımcılar, ülkemizde rekreasyon turizmine katılımların yok denecek kadar az olduğunu, yerli turistlerin tatil alışkanlığını son yıllarda kazandığını bunda da bazı güçlüklerden rekreasyonel etkinliklere katılım sağlamadıklarını bu alana yerli turisti de çekecek eğilimler sergilenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Türkiye’de ve Çeşme’de rekreasyon turizmi bilincinin ve bu yöndeki olumlu eğilimlerin yok denecek kadar az ve yetersiz olduğunu düşünüyorum.”(K1). “Ülkemizin kat etmesi gereken daha çok uzun bir yolu olduğunu düşünüyorum. Yerli turistlerimiz ancak son 5-10 yıldır tatili alışkanlık haline getirdiler. Daha öncesinde 30 yaş altındaki vatandaşlarımızın tatile geldiğini görüyorduk. Şimdi bu seviye 50’li yaşlara ulaşmış durumda. Ancak, resimlerde görüp özendiğimiz üzere dünyada bu seviye 70-80’li yaşlarda bulunmaktadır.” (K4). “Ülkemizin her yöresinin rekreasyon turizminin türlerine yönelik imkânlar barındırmasına ve bu alandaki bilincin gelişmesine rağmen yeterli potansiyele henüz ulaşılmamış” (K2).

Model 3: Türkiye’nin rekreasyonel turizm potansiyeli

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde “Genelde ülkemizde özelde ise Çeşme’nin rekreasyon turizmi potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda altı kod ortaya çıkmıştır. Bunlar; gelişmekte olduğu, Çeşme için konaklama ve arazi yetersizliği, yapısına uygun aktivitelerin üretilmesi gerektiği, Urla ve Karaburun tercih edilmekte, büyük potansiyele sahip ve güçlüklerle karşılaşıldığıdır (Model 3).

Katılımcılar, rekreasyon turizminin gelişmekte olduğunu, Türkiye’deki rekreasyon turizm potansiyelinin yaklaşık %10’unu Çeşme’nin oluşturduğunu, gelen turistlerin tatil planlarını

yaparken tercih edecekleri işletme ve sundukları aktiviteleri araştırarak geldiğini, işletmelerin de tercihlere göre kendilerini geliştirdiklerini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Çeşme'nin Türkiye rekreasyon turizmi pastasındaki payının %10 civarında olduğunu tahmin ediyorum. Rekreasyona ilgi duyan bireyler tatil planlaması yapmadan önce tercih edecekleri işletmelerde ne tür rekreasyon aktivitelerinin olduğunu kontrol eden bilinçli bir kesimden oluşmaktadır. Bu itibarla, işletmelerin rekreasyon aktivitelerine yönelik yatırım yapmaları halinde rekreasyon turizmi potansiyelinin Çeşme'de daha da artacağını düşünüyorum” (K1).

Çeşme bölgesinde konaklama hizmeti verenlerin arazilerinin küçük olduğunu bu yüzden işletmelerinde konaklayan turistlere rekreatif etkinlikleri kendi bünyelerinde hizmet olarak sunamadıklarını, dışarıda sadece bu tip etkinlikler sunan işletmelere yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Çeşme bölgesindeki konaklama tesislerinin arazilerinin küçük olmasından dolayı rekreasyon aktivitelerine yeterli yer ayırmakta zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle işletmeler müşterilerini tesis dışında rekreasyon hizmeti sunan özel işletmelere yönlendirmek zorunda kalmaktadır.” (K5). *“Arazi imkanlarının kısıtlı olması Çeşme'deki işletmeler için rekreasyon aktivitelerinin genişletilmesine yönelik eksiklikler oluşturmaktadır”* (K2).

Katılımcılar, Çeşme'nin ve rekreasyon turizmi hizmeti veren bölgelerin sundukları aktiviteleri buldukları bölgenin yapı ve şartlarına uygun olarak geliştirilmesini ve doğa koşullarına uygun aktiviteler sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Çeşme'nin doğasına uygun yapıyı oluşturup, rekreasyon aktivitelerinin çeşitlendirecek alternatifler üretebilirsek, Çeşme kendi potansiyelinin fazlasını gösterecektir” (K7).

Katılımcılar, Ege bölgesinde bulunan Urla ve Karaburun gibi farklı tatil yörelerinin rekreasyon turizmine daha müsait olduğunu, sakin ve gözden uzak olmaları bu tip aktivitelerin yapılabilmesine olanak sağladığını ve bu alanlarında rekreasyon turizmi için kullanılabileceğini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Urla ve Karaburun gibi Çeşme'ye nazaran daha sakin ve gözden uzakta olan beldelerde rekreasyon aktivitelerine yönelik imkanlar daha müsait olduğundan buralar tercih edilmektedir” (K6).

Katılımcılar, Çeşme'nin yapısı ve tanınırlığı rekreatif turizme yatkın olduğunu, ilçenin doğasının birçok rekreatif etkinliğin yapılmasına olanak sağladığını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

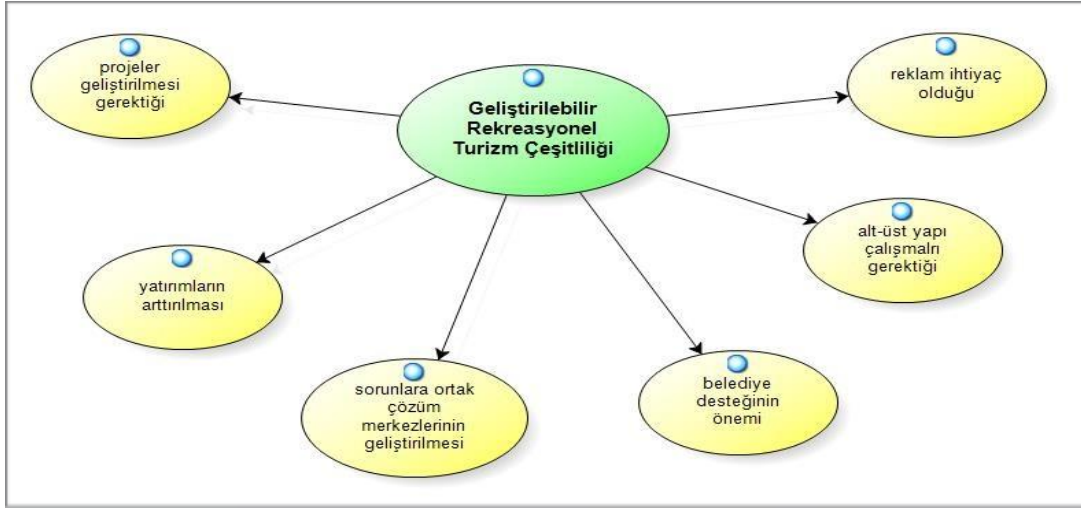
“Çeşme'nin doğası büyük bir rekreasyon turizmi potansiyeli barındırıyor” (K7).
“Ülkemizdeki rekreasyon turizminin coğrafi, iklimsel ve ekonomik duruma göre farklılıklar gösterdiğini görüyorum. Ülkemizin coğrafyası ve iklimi her tür rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirilmesine müsait olanaklar sunmaktadır” (K4). *“Çeşme yöresinde termal imkânlar, sörf, kite sörf, festivaller, yarışmalar gibi etkinlikler alternatif turizm imkânları sunmakta ve işletmelerin doluluk oranlarına katkı sağlamaktadır. Yakın zamanda gerçekleşecek bisiklet yarışması gibi etkinlikler fazlalaştığı takdirde turizm gelirlerimize önemli katkı sağlayacaktır” (K2).* *“Türkiye'nin iklim ve doğa koşulları rekreasyon turizmi için büyük imkanlar sunmaktadır. Rekreasyon turizmi adına ülkemizin dünyanın birçok ülkesine kıyasla daha fazla olanağa ve potansiyele sahip olduğunu düşünüyorum” (K2).*

Katılımcılar, Çeşme'nin tanınmış bir tatil yöresi olduğundan ve bölgenin arazi anlamında yeterli alana sahip olmamasından ve doğası gereği rekreasyon turizmi potansiyeli yüksek olmasından dolayı rekreasyon turizmi gerekliliklerini karşılayamadığını ortaya koymuşlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Çeşme Türkiye'nin en popüler tatil beldesidir. Bu nedenle rekreasyon turizminin gerekliliklerine hitap etmekte güçlüklerle karşılaşmaktadır” (K2).

Model 4: Geliştirilebilir rekreasyonel turizm çeşitliliği

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde “Rekreasyon turizminin geliştirilebilmesi için Çeşme yöresinde neler yapılabilir?” sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda altı kod ortaya çıkmıştır. Bunlar; projeler geliştirilmesi gerektiği, yatırımların artırılması gerektiği, sorunlara ortak çözüm merkezlerinin geliştirilmesi, belediye desteğinin önemi, alt-üst yapı çalışmalarının gerekliliği ve reklam ihtiyacının olduğu yönündedir (Model 4).

Katılımcılar, Çeşme'nin potansiyelinin daha çok ortaya çıkarmak ve rekreasyon turizmi adına etkinliklerin çeşitlenmesi için daha fazla proje üretilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri;

“Rekreasyon turizminin geliştirilmesi adına Çeşme Turistik Otelciler Birliği (ÇEŞTOB) yönetiminde görev aldığım dönemde büyük çaplı bir çalışma gerçekleştirmiştik. İzmir'deki bilim insanları ve şehrin ileri gelenleri dâhil olmak üzere 50000 kişilik bir anket çalışması yapıp Valiliğe teslim etmiştik. Önerdiğimiz projeler arasında; Ilıca Plajının düzenlenmesi, Termal kür merkezi, Eşek Adası'nın düzenlenmesi, Ildır Köyü restorasyonu ve özel bir vakıf üniversitenin kurulumu gibi projeler örnek verilebilir” (K4). “Çeşme'de rekreasyon turizmini geliştirmek için sadece eğlence odaklı işletmelerin değil, spor, yemek, sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren işletmelere de destek sağlanmalıdır” (K2).

Katılımcılar, Çeşme bölgedeki rekreatif etkinlik faaliyetlerinin geliştirilmesini bu yöndeki yatırımların artırılması gerektiğini ve yapılacak yatırımların yüksek maliyetli yatırım yaparak az

etkinlik sunmaktansa düşük maliyetli çok etkinlik sunmanın daha iyi olacağını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Talebin yoğun olduğu ve yüksek yatırım maliyetleri gerektiren popüler ve klasik eğlence aktivitelerinden ziyade daha düşük maliyet gerektiren lokasyonlarda rekreasyon turizmine yönelik aktivitelere yatırım yapılmasının isabetli olacağını düşünüyorum” (K6).

Katılımcılar, rekreasyon turizmi adına ortaya çıkan sorunlara veya geliştirmeye yönelik eğilimlere ortak platformlarda çözümler getirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü:

“Çeşme’de ikamet eden bireyleri ve işletmecileri bir araya getirecek forum ve toplantıların görüş alışverişine, sorunlara ortak çözümler üretilmesine katkı sağlayacağını düşünüyorum” (K7).

Katılımcılar, rekreasyon turizmi adına üretilecek projelere, yapılan yatırımlara ve geliştirilmesi planlanan aktiviteler için yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteğinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği halinde yapılacak girişimlerin etkili olacağını düşünüyorum” (K3).

Katılımcılar, Çeşme yöresinde karşılaşılan alt yapı ve üst yapı eksikliğinin rekreasyon turizmini olumsuz etkilediğini ve bu eksikliğin yerel yönetimler tarafından giderilmesinin rekreasyon turizminin gelişmesinde büyük öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Çeşme yöresinde karşılaşılan altyapı ve üstyapı sorunlarının en kısa zamanda çözümlenmesi gerekmektedir. Belediyenin çevre düzenlemesi ve yerleşim planındaki eksikliklerin tespiti ve giderilmesi konusunda daha hızlı adımlar atması gerekmektedir” (K5).

Katılımcılar, Çeşme’nin önemli bir tatil yöresi olduğunu fakat rekreasyon turizmi adında tanıtımlara ve reklama ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşü;

“Öncelikle Çeşme’de rekreasyon turizmi özelinde reklamlar yapılması önem arz etmektedir” (K1).

SONUÇ

Demografik Özelliklere İlişkin Sonuçlar

Bu araştırmada, Çeşme yöresinde faaliyet gösteren ve bünyesinde rekreasyon etkinlikleri bulunan, belirli bir müşteri potansiyelinin üzerine hizmet veren işletmelerin karar alma süreçlerine katılan yöneticilerinin görüşleri veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu itibarla, katılımcıların %71,5'i işletme sahiplerinden %28,5'i de işletmenin karar alma süreçlerine katılan ve hizmet sunum çeşitlerinin belirlenmesinde etkin yönetici konumundaki bireylerden oluşmaktadır.

Katılımcılar bir kadın, altı erkekten oluşmaktadır. Bu itibarla, katılımcıların %14,2'si kadın %85,8'i erkeklerden oluşmaktadır. Ülkemizde şirketlerdeki üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2016 yılında %16,7 seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2018). Bu oran dikkate alındığında araştırmada kullanılan örneklemin Türkiye geneline ilişkin ortalamayla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların %28,5'i bekâr ve %71,5'i evlidir.

Katılımcıların yaşları ele alındığında 29 ile 45 arasında değişen yaşlarda oldukları, %28,5'inin 30 yaşın altında, %14,2'sinin 30-35 yaş aralığında, %14,2'sinin 35-40 yaş aralığında, %43'ünün ise 40-45 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Öte yandan, katılımcıların iş tecrübelerinin 10 ile 29 yıl arasında değiştiği gözlenmiştir. Bireylerin %14,2'sinin 10-15 yıl arasında meslek tecrübesine sahip olduğu, %57'sinin 15-20 yıl arasında, %14,2'sinin 20-25 yıl ve %14,2'sinin 25-30 yıl arasında meslek tecrübesine sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumları dikkate alındığında %28,5'inin üniversite-lisans mezunu olduğu, %71,5'inin ise lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında katılımcılardan hiçbirinin rekreasyon ve/veya rekreasyon turizmine ilişkin herhangi bir eğitim almadığı dikkat çekmektedir.

İşletme Kapasitelerine İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar araştırmaya dahil edilen işletmelerin bünyelerinde bulunan sportif rekreasyon tesislerini; basketbol sahası, plaj voleybolu, voleybol sahası, mini futbol sahası, fitness merkezi, su sporları alanı ve yüzme havuzu olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları işletmelerin

%57,1’inde plaj voleybolu sahası, %42,8’inde voleybol sahası, mini futbol sahası ve yüzme havuzu, %28,5’inde su sporları imkânının ve %14,2’sinde basketbol sahası ve fitness merkezinin bulunduğunu göstermektedir. Deniz kıyısında bulunan işletmelerde deniz içi rekreasyon faaliyetlerinin yeterli seviyede olmadığı anlaşılmaktadır. Kumsal üzerinde ve işletmenin denizden uzak kısmında tesis edilebilen plaj voleybolu, mini futbol, voleybol sahaları ve yüzme havuzuna işletmelerin ilgisinin fazla olduğu, ancak su sporları aktivitelerine yönelik tesis imkânlarının kısıtlı kaldığı değerlendirilmektedir.

İşletmelerin sundukları su sporları aktivitelerine ilişkin kapasiteleri incelendiğinde, %85,8’inde yüzme imkanının sağlandığı, %71,5’inde jet-ski, su kayağı, banana, kano ve deniz bisikletinin bulunduğu, %56,8’inde sürat botu, yelken ve deniz paraşütü hizmetinin verildiği, %42,8’inin sörf, katamaran ve rüzgar sörfü imkanının bulunduğu, %14,2’sinde ise rafting, sualtı dalış ve yat turları hizmetinin sunulduğu görülmektedir. İşletmelerin su sporlarına dair tesis kapasiteleri değerlendirildiğinde, çeşitlendirmenin dengeli bir dağılım sergilemediği görülmektedir.

Rekreasyon Turizmi Algısına İlişkin Yönetici Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar

Araştırma vesilesiyle işletmelerin yöneticileriyle görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen veri toplama süreci neticesinde yöneticilerin rekreasyon turizmi algısına ilişkin olarak dört koda ulaşılmıştır. Bu kodlar; rekreasyon turizminin işletmeler için “gelir kaynağı olması”, ülkemizde dönem dönem karşılaşılan “turizm alanındaki sorunların bu alanın oluşmasını sağlaması”, yerli ve yabancı turistler açısından “tatil için tercih sebebi olması” ve rekreatif faaliyetlere katılanlar arasında “iletişim kurmayı kolaylaştırması” olarak sıralanmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de Rekreasyon Turizmi Eğilimlerine İlişkin Yönetici Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmada katılımcıların dünyada ve ülkemizde rekreasyon turizminin eğilimine dair görüşleri çerçevesinde beş kod belirlenmiştir. Bu kodlar; ülkemizdeki bireyler gelir ve alım seviyeleri bağlamında “yerli turist için ekonomik engeller olduğu”, turizm yörelerimizin, doğal ve kültürel varlıklarımızın ve işletmelerimizin olanaklarının tanıtımı açısından “turizm fuarlarının önemi”, işletmelerin tesislerinin geliştirilmesi ve alternatif turizm olanaklarına yönelik yapılan harcamaların geri dönüşü açısından “yatırımların karşılık bulması”, başta rekreasyon

faaliyetlerinin tesislerde genişletilmesi ve olanakların zenginleştirilmesi dikkate alınarak “yatırımın arttırılması gerektiği” ve ülkemizin sahip olduğu turizm potansiyeli hususunda farkındalık oluşturulması, dünyada ivme kazanan rekreasyon turizminin ülkemiz turizm portföyündeki ağırlığının arttırılması hususunda halihazırda “Türkiye’de eğilimlerin yetersizliği” olarak sıralanmıştır.

Araştırma neticesinde, işletmecilerin yabancı turistlerin yerli turistlere göre rekreatif etkinliklere katılımının daha fazla olduğu izleniminin edinildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Türkiye’nin Rekreasyon Turizmi Potansiyeline İlişkin Yönetici Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmada elde edilen verilere neticesinde katılımcıların Türkiye’nin rekreasyon turizmi potansiyeline ilişkin görüşleri kapsamında altı kod tespit edilmiştir. Bunlar; Çeşme yöresinde rekreasyon turizmi bilincinin, hizmet sunumunun ve turistik talebin “gelişmekte olduğu”, ancak halihazırda Çeşme yöresinde “konaklama ve arazi yetersizliği” nin sorun teşkil ettiği, yörenin özellikleri ve talepler dikkate alınarak bölgenin “yapısına uygun aktivitelerin üretilmesi gerektiği”, Çeşme’ye yakın yöreler dikkate alındığında “Urla ve Karaburun’un tercih edilmekte” olduğu, buna rağmen Çeşme yöresinin diğer bölgelere kıyasla “büyük potansiyele sahip” olduğu, ancak rekreasyon turizminin geliştirilmesine yönelik çabalara rağmen çeşitli “güçlüklerle karşılaşıldığı” şeklinde sıralanmıştır.

İzmir-Çeşme’de Rekreasyon Turizminin Geliştirilmesine ve Turizm Olanaklarının Çeşitlendirilmesine İlişkin Yönetici Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmada katılımcıların İzmir-Çeşme’de rekreasyon turizminin geliştirilmesine ve turizm olanaklarının çeşitlendirilmesine ilişkin görüşleri çerçevesinde altı kod belirlenmiştir. Bu kodlar; rekreasyon turizminin teşvik edildiği yeni “projeler geliştirilmesi gerektiği”, bu amaçla “yatırımların arttırılması gerektiği”, işletmelerin halihazırda karşılaştığı sıkıntıların kısa zamanda etkin bir şekilde üstesinden gelinebilmesi için “sorunlara ortak çözüm merkezlerinin geliştirilmesi”, yerel yönetimlerin turizm alanındaki katkılarından azami derecede fayda sağlanabilmesi için “belediye desteğinin önemi”, yerli ve yabancı turistlere sunulacak hizmetin kalitesinin artırılması için ilgili devlet kurumlarının ve belediyelerin üzerinde düşeni yapmaları adına “altyapı ve üstyapı çalışmalarının gerekliliği” ve Çeşme yöresinin rekreasyon turizm

potansiyelinin tanıtılması ve ülke sınırlarını aşacak bir üne erişebilmesi için “reklam ihtiyacının olduğu” şeklinde sıralanmıştır.

TARTIŞMA

Dinamik bir kavram olarak nitelendirebileceğimiz turizm, insanların beklenti, ihtiyaç ve yaşam kültürlerindeki değişimlerle orantılı ve eşzamanlı olarak farklılaşmaktadır. Araştırma sonuçlarından, Çeşme yöresinde turizm işletmelerinin gelir planlamalarında rekreasyon etkinliklerinin kayda değer bir kaynak olarak görülmeye başlandığı anlaşılmaktadır (Emekli, 2016). Yerli ve yabancı turistler deniz tatilinin yanı sıra turizm tesislerinde geçirdikleri zamanı farklı eğlence etkinlikleriyle zenginleştirme beklentisi içindedirler. Dinlenme ve denize girmenin yanında katılmaktan keyif aldıkları etkinlikleri bünyesinde barındıran işletmeleri tatil için tercih etmektedirler. Bunun yanında, rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin etkinlik esnasında rahat ve yakın iletişim içinde oldukları, etkinlik sayesinde yerli veya yabancı tüm katılımcılarının sıcak, samimi ve devamlılığı olan etkileşim kurdukları dikkate alındığında müşteriler açısından rekreasyon etkinliklerine ağırlık veren işletmelerin önemli bir tercih sebebi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Erdem ve Girgin, 2008). Bu değerlendirmelerin farkında olan işletmeler daha fazla müşteriye ulaşmak ve gelirlerini artırmak amacıyla rekreasyon etkinliklerine önem verdiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, son yıllarda bölgemizde yaşanan iç savaş, çatışma ve terör faaliyetleri nedeniyle ülkemiz turizm sektörünün karşılaştığı sorun ve sıkıntılar turist sayısı ve turizm gelirlerinde dalgalanmalar yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum işletmelerin yaşadığı sıkıntıları aşmak adına müşterilerine sundukları hizmetleri çeşitlendirme yoluna gitmelerini tetiklemiştir. Bu itibarla, işletmelerin rekreatif etkinliklerini hizmet çeşitlendirmesi adına önemseydiği ve tesislerinde bu faaliyetlere verdikleri değeri ve ağırlığı artırma bilincinde olduğu görülmektedir.

İşletmelerin rekreatif etkinlikler için talep ettiği ilave ücretlerin yerli turistlerin ekonomik alım güçleri açısından pahalı kalması bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımını kısıtlamaktadır. Tatil bütçesinin bir kısmını rekreasyon faaliyetlerine ayıran bireyler için ise toplam tatil süresinde kısılmanın olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Özdemir, 2007). Ekonomik kısıtların yanı sıra sosyal

ve kültürel alışkanlıkların da yerli ve yabancı turist arasında rekreatif etkinliklere katılım farklılıklarının ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Başta batı ülkeleri olmak üzere rekreatif etkinliklere verilen önemin ve halk arasında farkındalık oluşmasının ülkemize nazaran daha fazla olması bu sonucun elde edilmesinde etkili olduğu değerlendirilmektedir.

İşletmeler açısından bakıldığında bünyelerinde rekreasyon faaliyetlerine yer vermek adına gerekli altyapı yatırımlarına önem verildiği anlaşılmaktadır. Ancak, yatırımların hâlihazırda yeterli düzeyde olmadığı, özellikle turistlerin beklentilerinin karşılanması ve müşteri memnuniyetinin artırılması dikkate alındığında dünyada benzer hizmetler sunan tesislerdeki kalite ve çeşit alternatifleri düzeyine ulaşabilmek için daha fazla yatırıma ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Sarıbaş, 2015).

Öte yandan, Çeşme yöresinde rekreasyon faaliyetlerine yapılan yatırımların karşılık bulduğu görülmektedir. Alaçatı’da rüzgâr sörfü ve yelken faaliyetlerinin ülkemizin dışına taşan ünü ve her geçen gün talepte yaşanan artış bu alandaki doğru yatırımların yöreye yönelik turistik ilginin artırılmasına, turizm olanaklarının geliştirilmesine ve hizmet çeşitliliğinin sağlanmasına katkı sağladığını göstermektedir (Alkan, 2015). En iyi örneklerin yaygınlaşması, farklı rekreatif etkinliklerde özelleşebilecek yeni alternatif yörelerin potansiyellerinin ortaya çıkarılması, rekreatif etkinlikler konusunda fikir alışverişinin artırılması adına işletmecilerin bir araya gelebileceği başta turizm fuarları olmak üzere çeşitli iletişim kanallarının kurulmasının isabetli olacağı anlaşılmaktadır (Altınöz, 2010).

Çeşme yöresi ülkemizdeki rekreasyon turizmi potansiyelinin gelişmekte olduğu bölgelerdendir. Bu aşamada, güney bölgelerdeki işletmelerin gerisinde kaldığı gözlemlenmektedir. Çeşme’nin yerli ve yabancı turist sayısının arttığı, bunun yanında İzmir gibi ülkemizin en büyük üçüncü metropolüne yakınlığı nedeniyle alternatif turizm hizmetlerinin ciddi bir potansiyel teşkil ettiği değerlendirilmektedir (Emekli, 2016). Günümüzde bireylerin internet ve sosyal medya aracılığıyla tatil tercihleri konusunda daha bilinçli hareket ettiği düşünüldüğünde, işletmelerin bünyelerinde rekreasyon faaliyetlerinin yardımıyla hizmet kalitesi ve çeşitlerini artırma gereksinimi duydukları anlaşılmaktadır (Erdem ve Girgin, 2008).

Çeşme’nin yerleşim, altyapı, imar ve planlama sorunları, kıyıların turizm yatırımlarından ziyade bireysel tatilci yerleşimleriyle dolu olması ve mevcut sahillerin verimli kullanılamaması nedenlerinden dolayı yörede konaklama imkânları sınırlı olmaya devam etmektedir. Turizm

yatırımlarına imkân sağlayan arazilerin kısıtlı olması ve kullanılabilir alanların da özel yerleşimlerle doldurulmuş olması yeni yatırımların yörede çoğalmasına da engel oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Çeşme yöresine nazaran daha sakin ve gözden uzakta bulunan Urla ve Karaburun gibi bölgelerin rekreasyon turizmine yönelik yatırımlara daha uygun olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiş olmasına rağmen, rekreatif faaliyetlerin çeşitliliği dikkate alındığında Çeşme özelinde yörenin ülkemizin bilinen ve gelişen turizm merkezlerinden biri olması, yörenin doğa imkanlarının hem deniz hem de kara etkinliklerine müsait olması nedenleriyle yörenin yapı ve şartlarına uygun birçok rekreatif etkinliğin gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir. Bu açıdan, katılımcıların görüşleri çerçevesinde bölgede turizmin çeşitlendirilmesi adına rekreasyon etkinliklerinin önemli bir imkan sağladığı, ancak bu aşamada yüksek potansiyelin yeteri kadar değerlendirilemediği sonucuna ulaşılmaktadır (Emekli, 2016).

Çeşme yöresinin yerli ve yabancı turistlere hitap edecek tarzda turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ve hizmet çeşitlendirilmesi adına rekreatif etkinliklerin önemsenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu amaçla, mevcut turizm merkezlerinin geliştirilmesi, ıslah edilmesi, farklı konseptler kullanılarak turistlere alternatif imkânlarla sunulması, değişik hizmet imkânlarını bir araya getirecek sunum alternatiflerinin geliştirilmesi ve bu yönde geliştirilecek projelerin kamu ve yerel yönetimler tarafından desteklenerek teşvik edilmesinin önem arz ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan, rekreasyon faaliyetleri düşük maliyetli yatırım gerektiren alternatif turizm hizmetleri olarak ön plana çıkabilmektedir (Ardahan, 2012). Katılımcılar yüksek maliyet gerektiren ancak az sayıda turizm alternatifine ev sahipliği yapacak tesisler yerine düşük maliyetli ancak çeşitlendirilmiş turizm imkanları sunan yatırımların yörenin ihtiyaçlarına daha uygun cevap vereceğine vurgu yaptıkları görölmektedir.

Turizm alanında yatırım yapanların karşılaştıkları sorunların zaman kaybetmeden aşılması adına ilgili taraflar arasında oluşturulacak çözüme yönelik ortak platformlar önem arz etmektedir (Alkan, 2015). Bu amaçla, yörede gerçekleştirilecek rekreasyon turizm faaliyetlerinin projelendirilmesi, işletilmesi ve tanıtılması süreçlerinde girişimci, müşteri, devlet kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ve karşılıklı desteği çerçevesinde atılacak adımların uzun dönemde verimli sonuç elde edilmesinde kilit öneme sahip olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş A. (2002). *Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi*. Antalya: Azim Matbaa.
- Alkan, C. (2015). Doğal ve Kültürel Varlıklara Dayalı Turistik Ürün Çeşitlendirmesi ve Sürdürülebilirliği Literatür Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3(19): 214-226.
- Altınöz, H. (2010). *Türkiye’de Turizmin Çeşitlendirilmesi Kapsamında Gençlik Turizmi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Ardahan, F. (2012). Rekreatif Egzersiz Güdüleme Ölçeğinin (REMM) Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği. I. Rekreatif Araştırmaları Kongresi (ss.57-72). Kemer, Antalya. 12 – 15 Nisan 2012.
- Emekli, G. (2016). Sürdürülebilir Turizmde Çeşitlendirmenin Önemi: Çeşme-İzmir. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Düzenleyen Ankara Üniversitesi, Ankara. 13-14 Ekim 2016.
- Erdem, B. ve Girgin, G. K. (2008). Spor Turizmi. *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* (ss. 385-410). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreatif Serbest zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi, 6. Baskı.
- Kılıç, S. (2015). Kappa testi. *Journal of Mood Disorders*. 5(3): 142-145
- Kumar, R. (2011). *Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Edge Akademi, 3. Baskı.
- Leberman, S. I. ve Mason P. (2002). Planning for Recreation and Tourism at the Local Level: Applied Research in the Manawatu Region for New Zealand. *Tourism Geographics*. 4(1): 3-21.
- Özdemir M., P. (2007). İzmir’de Turizm Sektörünün Geliştirilmesinde Turistik Ürün Çeşitlendirmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(1): 298-316.
- Sarıbaş, Ö. (2015). *Turistlerin Rekreatif Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar: Antalya ve İzmir Örneği*. İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Sezgin O.M. (1995). *Genel Turizm*. Ankara: Tütibay.
- Türk Dil Kurumu-TDK (2020) Genel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- United Nations World Tourism Organization-UNWTO (2020). Glossary of Tourism Terms. https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=21
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.